

УДК 330.341.1:33

Капінус Ю. І.

аспірант,

Черкаський державний технологічний університет

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В статті виявлено взаємозв'язок інновацій та суспільного розвитку країни; визначено основні показники, які характеризують суспільний розвиток; проаналізовано силу впливу інновацій на економічний та соціальний розвиток; визначено оптимальне співвідношення частки інновацій у соціальному й економічному розвитку.

Ключові слова: інновації, економічне зростання, розвиток.

Постановка проблеми: Бажання світової спільноти забезпечити собі та своїм близьким належний рівень життя прослідковується протягом всієї історії людства. Нині нестабільність вітчизняного законодавства щодо інновацій, недостатня розвиненість інноваційної інфраструктури в регіонах, нечіткість пріоритетів регіональної інноваційної політики зумовили актуальність і необхідність вивчення даної теми. Тому подальший соціально-економічний розвиток країни має здійснюватися на засадах інноваційної моделі розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Інноваційні процеси та їх специфіка давно досліджуються як зарубіжними, так і вітчизняними вченими, такими як: В. Воронін, К. Солонінко, Б. Кваснюк, І. Бистряков, О. Гаврилишин, Л. Горбач, О. Гранберг, О. Добринін, М. Долишний, В. Бондар, А. Єпіфанов, С. Іщук, Н. Ларіна, В. Лексін, К. Астапов, К. Берентаєв, Г. Брунтланд, С. Брю, В. Данілов-Данільян, Н. Косолапов, С. Макконел, Р. Таргієв, Й. Шумпетер, В. Александрова, Ю. Бажал, А. Геєць, С. Мочерний, В. Семиноженко, Л. Федулова, П. Стрітень.

Інноваційна діяльність ще не спроможна забезпечити матеріальний добробут, єдність і цілісність промислового сектора, тому вважаємо особливо актуальним виявлення місця інновацій у суспільному розвитку країни.

Формування цілей статті. Метою цієї статті є визначення ролі інновацій у соціально-економічному розвитку країни. Досягнення поставленої мети є можливим через послідовне вирішення таких завдань:

- виявити взаємозв'язок між інноваціями і суспільним розвитком;
- визначити основні показники, які характеризують суспільний розвиток;
- проаналізувати силу впливу інновацій на економічний і соціальний розвиток в Україні;

Виклад основного матеріалу. Інновації є необхідною умовою розвитку виробництва, підвищення якості та збільшення кількості продукції, появи нових товарів і послуг. У ринкових умовах інновації охоплюють усю економіку, включаючи продуктивні сили (засоби виробництва, навчання працівників) і виробничі відносини (форми і методи управління, поділ, спеціалізація й кооперація праці).

З'ясуємо сутність таких економічних категорій, як «розвиток» і «економічне зростання».

Й. Шумпетер під «розвитком» розуміє лише такі зміни господарського кругообігу, які спричиняються самою економікою або ж зміни, які викликані «самі по собі», а не ті, що викликані імпульсами народного господарства зовні [1].

Наприкінці ХХ ст. відомі американські економісти К. Макконел і С. Брю чітко сформулювали основну проблему: «Відносно теорії економічного зростання, то її основна проблема формулюється так: яким чином можна збільшити обсяги виробничих потужностей або валового національного продукту в умовах повної зайнятості?» [2].

Дж. Гвортні та Р. Страуп вказують на національні особливості застосування теорії: «Теорія економіки дає змогу зрозуміти, що приватна власність, свобода обміну, ринок із його конкуренцією і фінансова стабільність є першоосновами економічного розквіту. Коли все це наявне, люди «пожинають посіяне», продуктивна енергія знаходить свій вихід, і створюються матеріальні багатства... Шлях до розквіту економіки прокладає добра організація економічного життя. Країни, що створюють умови, сприятливі для примноження матеріальних благ, розквітають, а ті, що не забезпечили таких умов, так і лишаються у тенетах застою... Майбутній розвиток і перших, і других безпосередньо пов'язаний із способом, у який буде організовано економічне життя. Це твердження – святая святих економічної науки» [3, с. 124, 126].

Українські науковці по-різному розуміють термін «економічне зростання». В. Воронін «економічне зростання» трактує як «результат розвитку, що в певний період визначає загальний стан суспільства, соціальну і політичну ситуацію». К. Солонінко визначає «економічне зростання як такий розвиток, коли упродовж певного періоду кількісно і якісно зростає суспільне виробництво, що перебуває в постійному русі,

динаміці». В Б. Кваснюка «економічне зростання – це довгочасовий усталений розвиток економіки, тобто процес поступального збільшення національного доходу і ВВП у довгостроковому періоді без порушень рівноважного стану в короткотермінових проміжках» [4, с. 557].

На думку Ю. Бажала, вперше ідея інноваційної теорії розвитку виникла в українського вченого М. Туган-Барановського, який проаналізував різні підходи до пояснення циклічного характеру розвитку виробництва і дійшов висновку, що перешкодою для безперервного кумулятивного розвитку виробництва є не стільки зовнішні обмежувальні фактори, скільки внутрішні властивості економічної системи, які, власне, і породжують циклічність її розвитку. Такими властивостями є циклічні закономірності у відтворенні основного капіталу країни [5, с. 4].

Новаторство висновків визначалося тим, що вони формували нову теорію ринку, яка відрізнялася від панівних класичних трактувань. Теорія ринку М. Туган-Барановського була несподіваною для сучасників, особливо щодо твердження, що періодична зміна припливів і відпливів промисловості викликається не законами споживання, а законами виробництва. В його теорії зазначалося, що виробництво розширюється в роки піднесення не тому, що в цей час зростає споживання, навпаки, споживання саме тому і зростає в цей час, що розширюється виробництво. Тільки завдяки Дж. Кейнсу такий висновок знайшов широке визнання.

Ця теорія ринку не втратила своєї актуальності для економіки перехідного періоду. В Україні можна чітко відстежити її дієвість, адже уряд саме й намагається весь час проводити інвестиційну політику із метою зростання безпосереднього споживання і крім інфляції нічого не отримує. Такі результати змушують уряд штучно обмежувати споживання, що, відповідно, руйнує весь цикл кругообігу доходів і стискує економічну активність і виробництво [5, с. 4].

Теорія циклу М. Туган-Барановського пояснює, чому існують окремі періоди, протягом яких спочатку нагромаджуються великі маси позичкового капіталу, які не знаходять собі застосування, а потім відбувається бурхливе їх інвестування. Але виникає запитання: в які види основного капіталу інвестується вільний грошовий капітал? Відповіді на це запитання і призвели до виникнення інноваційних теорій розвитку. Прямий розвиток теорія М. Туган-Барановського отримала через праці Й. Шумпетера.

Й. Шумпетер став автором теорії циклу [1], яка ґрунтується на законах розвитку

інноваційного процесу, а саме: відповідно до особливостей економічної поведінки підприємців–новаторів, що протистоять як антитеза іншому типові господарського суб'єкта – «просто господарям». Характер дій цих двох типів є зовсім різним, як різним є вміння працювати за звичним і новим планом.

Принциповим положенням теорії Й. Шумпетера є висновок про те, що «нове, як правило, не виростає із старого, а з'являється поруч зі старим, витісняє його і змінює всі відносини таким чином, що виникає необхідність у специфічному процесі «розміщення». Тому «піднесенню» передують структурна перебудова, а наступний розвиток – це не просто продовження попереднього, а новий розвиток, який породжується іншими умовами й іншими людьми» [1].

Сучасний етап суспільного розвитку України характеризується посиленням інноваційного чиннику розвитку, про який йдеться у «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» [6].

У зазначеній Стратегії висвітлюються стан, проблеми і стратегічні перспективи науково-технологічного та інноваційного розвитку України, а також досвід інноваційної політики зарубіжних країн (концепції, стратегії, пріоритети).

Зважаючи на сучасні трансформаційні процеси, які відбуваються в економіці України, суспільний розвиток можна поділити на дві великі групи: соціальний розвиток та економічний розвиток.

Оскільки зростання рівня добробуту будь-якої держави пов'язано із новітніми технологіями, проектами, винаходами, тому незаперечним є факт наявності зв'язку між цими економічними категоріями, де пріоритетною є категорія «інновація» – рушійна сила зростання. Графічно цей зв'язок можна зобразити схематично (рис. 1).

Україна в посткризовий період змогла подолати затяжну економічну кризу, але вийти на траєкторію стійкого економічного розвитку протягом 2012–2015 рр. так і не вдалося.

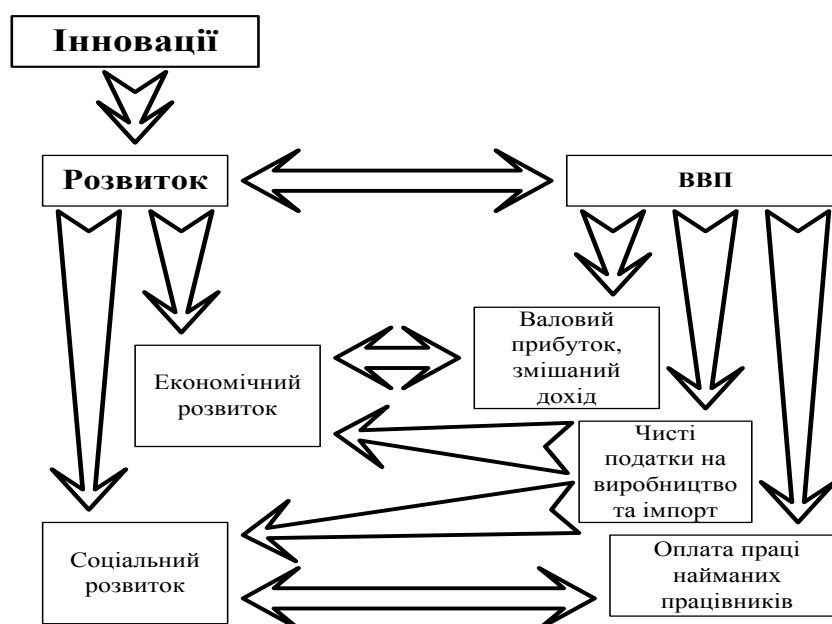

Рис. 1. Взаємозв'язок інновацій та суспільного розвитку країни

(розробка автора)

Валовий внутрішній продукт містить у своєму складі оплату праці найманих працівників; валовий прибуток і змішаний дохід; чисті податки на виробництва та імпорт (табл. 1) [7].

Таблиця 1

Структура ВВП в Україні у 2012-2014 рр.

Роки		2012	2013	2014
ВВП	млрд. грн.	1408,9	1454,9	1566,8
	%	100	100	100
оплата праці найманих працівників	млрд. грн.	718,2	540,7	636,7
	%	51,0	49,9	48,9
чисті податки на виробництво та імпорт	млрд. грн.	200,2	131,3	186,6
	%	14,2	12,1	14,3
валовий прибуток, змішаний дохід	млрд. грн.	490,6	410,6	478,8
	%	34,8	38,0	36,8

Джерело: Розраховано на основі [7]

Однозначним і незаперечним є приналежність оплати праці найманих працівників до соціального розвитку, а валового прибутку, змішаного доходу – до економічного розвитку. Щодо податків, то однією із їх функцій є соціально-економічна функція, яка полягає в тому, що за допомогою податків стимулюється економічне

зростання, структурні реформи, здійснюється регіональна політика, забезпечується оборона країни, розвиток освіти, науки, охорони здоров'я, навколишнього середовища, пенсійне забезпечення тощо.

За статистикою 60% податкових надходжень Зведеного бюджету України виділяється на фінансування соціальних програм, а 40% – на фінансування економічних програм. Тому, справедливим є припущення, що таке співвідношення збережеться і для валової доданої вартості, сформованої за рахунок чистих податків на виробництво та імпорт.

Висновки: У цій статті графічно відображено взаємозв'язок між інноваціями й суспільним розвитком, який виявляється в суттєвому впливу інновацій на розвиток.

Основним показником розвитку є ВВП, який протягом останніх років зростає, але варто відзначити, що нерівномірно.

Вважаємо, що для вирішення проблем соціального розвитку в Україні, необхідно розробити не державному рівні стратегію розвитку, яка б поєднала основу зростання – економічний потенціал із особливостями України, зокрема ментальними проявами. В основі цієї стратегії має лежати розподіл інновацій між соціальним й економічним розвитком у певному співвідношенні. Досвід розвинутих країн доводить, що за умов сталого розвитку інновації повинні пропорційно здійснювати вклад в економічний розвиток і соціальний розвиток. Але, так як Україна перебуває в умовах трансформаційного періоду, коли економіка двигает прогрес, а отже і соціальну сферу, то пріоритет необхідно надавати економіці, і співвідношення повинно бути таким: 60 % – для економічного розвитку, 40% – для соціального розвитку.

Список використаної літератури

1. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу [Текст] / Й. Шумпетер; пер [з англ.] В. Старка. – К.: Києво–Могилянська академія, 2012. – 242 с.
2. Макконел Кэмпбел Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика [Текст] / К. Р. Макконел, С. Р. Брю; пер. Е. С. Иванова [и др.]. – К.: ХаГар, 1998. – 785 с.
3. Гвортні Джеймс Д. Що кожен має знати про економіку та добробут [Текст] / Д. Д. Гвортні, Р. Л. Страуп; Інститут демократії ім. Пилипа Орлика. – К.: Українська книга, 1999. – 134 с.
4. Пасічник Ю. В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні

- [Текст]: монографія / Ю. В. Пасічник; НАН України, Інститут економіки промисловості. – Донецьк: ТОВ „Юго–Восток, ЛТД”, 2005. – 642 с.
5. Бажал Ю. М. Інноваційна теорія економічного розвитку: М. Туган-Барановський, Й. Шумпетер і проблеми перехідної економіки України / Ю. М. Бажал // Наукові записки. – Том 18. Економічні науки. – 2000. – С. 3-7.
 6. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт.-упор.: Г. О. Андрощук, І. Б. Жилияєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. – К.: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.
 7. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
 8. Мочерний С. В. Економічний словник довідник / За ред. С. В. Мочерного. – К.: Феміна, 1995. – 368 с.

КАПИНУС Ю. И. РОЛЬ ИННОВАЦИЙ В СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ УКРАИНЫ

В статье выявлена взаимосвязь инноваций и общественного развития страны; определены основные показатели, характеризующие общественное развитие; проанализированы силу влияния инноваций на экономическое и социальное развитие; определено оптимальное соотношение доли инноваций в социальном и экономическом развитии.

Ключевые слова: инновации, экономический рост, развитие.

KAPINUS Y. I. ROLE OF INNOVATION IN SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT UKRAINE

The paper revealed the relationship of innovation and social development of the country; the basic parameters characterizing social development are studied; the force of the impact of innovation on economic and social development is analyzed; the optimal ratio of innovation in social and economic development is determined.

Keywords: innovation, , economic growth, development.